

Folkenes selvbestemmelsesret

Under Første Verdenskrig udformede den amerikanske præsident Woodrow Wilson et nyt princip for grænsedragning: Folkenes selvbestemmelsesret. Den tyske regering accepterede i oktober 1918 dette princip for en nyordning af landets grænser. Herved blev der banet vej for en folkeafstemning i Slesvig.

Den 16.-17. november 1918, lige efter krigens ophør, holdt repræsentanter for de dansksindede nordslesvigere møde i Aabenraa under ledelse af H.P. Hanssen, der var medlem af den tyske rigsdag. Her blev det besluttet at rejse krav om, at hele Nordslesvig skulle stemme som en helhed (en bloc), og at tilstødende områder i Mellemslesvig kunne få en særskilt, kommunevis afstemning.

Kravet blev bakket op af den danske regering og blev imødekommet af fredskonferencen i Versailles i 1919. Under international kontrol blev der i 1920 afholdt to folkeafstemninger: 10. februar i Nordslesvig (zone 1), og 14. marts i Mellemslesvig (zone 2). Et forslag om afstemning i det sydligste Slesvig (zone 3) blev ikke imødekommet.

Begrebet "*folkenes og nationernes selvbestemmelsesret*" er et af de mest brugte begreber i international politik. Det stammer fra den amerikanske uafhængighedserklæring 1776 og den franske menneskeretsdeklaration af 1793. Her blev borgernes ret til at vælge egen regering og styreform fastslået.

Begrebet "Folkenes selvbestemmelsesret" blev i 1900-tallet hyldet af så forskellige statsmænd som den amerikanske præsident Woodrow Wilson og den russiske statsleder Wladimir Lenin. Wilson opfattede begrebet som nøglen til en mere fredelig verden, mens Lenin mente, at han kunne bruge begrebet selvbestemmelsesretten som en et afgørende element i kampen mod reaktionære imperier.

Princippet blev brugt ved nyordningen af Europakortet efter 1. Verdenskrig under fredsforhandlingerne i Versailles.

Efter 2. Verdenskrig foregik afkoloniseringen under påberåbelsen af "selvbestemmelsesretten", og de sidste 40 år har talrige misfornøjede regioner og nationale minoriteter påberåbt sig dette princip, f.eks. i Baskerlandet og tamilerne i det nordlige Sri Lanka.

Når kravet om national selvbestemmelsesret dukker op overalt på kloden fra Øst-Timor til Kurdistan, så er det vel fordi det er et rimeligt krav, skulle man tro.

Det lyder rimeligt, men så enkelt er det ikke! Hvis der i 1920 var afholdt en afstemning i hele det gamle hertugdømme Slesvig fra Kongeåen til Ejderen, ville det have givet tysk flertal. Det er afgørende, hvor stort område der får mulighed for at stemme.

Tekst: Museum Sønderjylland.